

cev... Tako pa ste bili in ste privesek liberalne stranke... Politična strast in njena posledica persekucija... je greh, ki leži tudi na vaši vesti. Danes bi že radi tajili svoje častne člane, znabiti celo dejstvo, da ste iz politične strasti iztirali iz svoje srede tovariše, ki so šli in postali vaši nasprotniki... Ne zavidamo Ganglu, da je tedaj s svojim govorom o § 1. drž. šol. zakona »dosegel vrhunec svoje govorniške slave«, a doslednosti in kulturne orientacije je bilo v takratnem ravnanju tako malo, kakor v svetopisemskih ocirkih, ki so posledje dokazovali po »Učit. Tov.« vaše krščanstvo in tako malo, kakor je to danes, ko trdite, da zopet delujete v svobodomiselnem duhu... Tako navija gospod Fran B. logiko na natezalnico, in ne dvomimo, da niti sami ne ve, kaj je hotel povedati. Mi da smo tirali svoje tovariše iz svoje srede? Če je nas preganjala politična strast močnejših, je to greh, ki teži našo vest! Ker smo javno izrekli, da nismo kot stanovska organizacija del nobene politične stranke, zato visimo na škričih slov. liberalcev! Ker smo dokazali nasprotnikom, da delujemo proti naukom svoje vere, zato ni bilo v našem ravnanju ne doslednosti, ne kulturne orientacije! In tako dalje! Blagor mu, kdor razume tako logiko!

Nadalje: Velika kulturna vprašanja, ideja demokratizma, kulturni boj, versko vprašanje, problem socializma, socialne politike in komunalne politike — vse to leti Franu Bju sedaj iz enoga rokava, češ, da smo stali mi popolnoma brezbrizno ob vseh teh važnih poglavjih, in sicer »zaradi popolne lastne desorientiranosti in nezmožnosti«. Res je, da se ne moremo ponasati s tako vsestransko splošno in specialno izobrazbo vseh teh modernih vprašanj, kakor more to storiti gospod Fran B.; res pa je tudi, da je krivda na njegovi strani, ker ni pisal o teh vprašanjih in seznanjal z njimi učiteljstva, ako mu je bilo do tega, da bi deloval kot zaveden in temeljito izobražen organizovan učitelj v blagor svojih tovarišev! Zdi se nam, da je namenoma molčal, ko mu je bila dana prilika govoriti, samo da lahko o pripravnem času udari po nas! Mogoče, da njegovo znanje ne sega globoko pod navedene naslove, resnica pa je, da se mi nismo izognili nobenemu teh vprašanj, kadar so sodobne razmere pokazale priloznost, kako se vse šolstva se tikajoče zadeve izpletajo in prelivajo iz mogočnega kompleksa modernih ved, išoč v njih preobilim vprašanjem vzročnosti in rešitve, delu smotra in namenom sredstev. Tako smo storili to še letos v 15. št. s člankom »Perspektiva bodočnosti«.

Večje zahteve od skromnega lista so skoro nemogoče, saj se bavijo s takimi vprašanji specialisti in obsegajo njih dela in razprave celo literaturo. Tolike univerzalnosti bi ne smeli zahtevati od našega lista niti tedaj, če bi ga pisal in urejal sam gospod Fran B. Soditi je lahko, delati je težje, a obsojati je opravičen oni, ki je sam sodeloval, pa je bil namenoma in iz vzrokov individualnega egoizma oviran na delu! Tega pa gospod Fran B. ne more trditi z ozirom na lastno osebo.

»Širokoustni zaslugarji« pa imamo še ta greh, da smo govorili o podražavljenju šolstva in o avtonomnem šolstvu. Zato pa naj učiteljstvo »desorientirano in desorientirano sledi vaši pozi in frazi!« Zgoraj hoče čestiti gospod Fran B., naj orientiramo učiteljstvo, in ker smo govorili o takem in takem šolstvu, zato nismo sto-

rili svoje dolžnosti! Kdo naj torej Franu Bju ustreže? Do orientiranosti pridemo vendar na ta način, da čujemo različna mnenja in pridemo končno do zaključkov, ki jih sprejme večina. V našem primeru je temeljna zahteva reforma šolstva; kako jo izvedemo, to nam kaže dejanski položaj, ki moramo z njim računati, če hočemo priti do realne rešitve na splošno korist. Tako delajo pametni ljudje. Socialno-demokratski poslanec dr. Renner je bil n. pr. zagovornik personalne avtonomije, a nemška socialna demokracija je na svojem strankarskem shodu na Dunaju sprejela Rennerjevo resolucijo, ki zahteva avtonomijo narodov z neoporečno pravico vsakega naroda do samoodločbe (t. j. preosnova Avstrije v narodnostno zvezno državo). »Širokoustni zaslugarji« so tudi tu prav ravnali in pravilno sklepali. Na temelju avtonomije so prišli do sedanjih zahtev, avtonomije mi na temelju reforme šolstva do avtonomije šolstva.

»Škodljive coklje, pozerji in frazerji... spomnite se n. pr. le malenkostnega duha, s katerim ste hoteli preprečiti štajerskemu slov. učiteljstvu ustanovitev njihove gopsodarske in kreditne zadruge«. Tako nam kliče gospod Fran B. Mož je tudi tukaj v zmoti! Mi smo bili (in smo še danes) za centralizacijo materialnih sil slovenskega učiteljstva, ker je naša gimnastična moč gotovo večja, ako je zbrana skupaj, nego pa deljena. Vinarjev nam ne kaže razstavljati na kupčke. Tudi večji denarni zavodi — nego sta naša dva — so že izvedli fusijo, ker se da uspešneje delati z večjimi razpoložljivimi denarnimi sredstvi, nego pa z razkropljenim drobižem. V tem izkušnem gospodarskem nazoru ni nobene coklje, poze in fraze, ampak ga potrja v njega utemeljenosti praktično življenje. Razmotrivali smo to vprašanje brez vsake sovražnosti na vse strani, poravnali nesoglasja, ki so ob vsakem takim vprašanju neizogibna, ter smo naposled želeli dobro srečo gospodarskemu podjetju štajerskih tovarišev. Oba zavoda delujeta mirno naprej, a priti je moral učitelj Fran B., da je začel razpihovati ogenj tam, kjer ga nič ne peče in nič ne briga.

Celo naši »karakteristični banketi« so mu običali v želodcu! Res je, veselili smo se tudi banketov, recte skupnih kosil, ki so jih prirejali krajevni odbori ob vsaki glavni skupščini Zaveze. To je bilo treba že iz praktičnih ozirov, ker ni po manjših krajih (n. pr. Novo mesto, Kranj, Šoštanj) lahko brez napovedi preskrbeti kosila za par sto ljudi, drugod pa (n. pr. Celje, Maribor) jih slovenski učitelji še ne bi dobili. Zato so krajevni odbori prirejali bankete. In za majhne denarje smo imeli izvrstna kosila. Govorili smo, peli, sklepali prijateljstva, obnavljali spomine itd. Vedno in povsod je bilo lepo ob takih prilikah! Pomislimo le na naravnost imenitno kosilo, ki so nam ga napravile in servirale naše vrle kolegije ob 25letnici Zaveze v hotelu Tivoli v Ljubljani! Ker smo vsi, kolikor nas danes gara doma v civilni službi, več ali manj izstradani, zato si res že želimo kakega takega izbornega banketa. Z dovoljenjem, gospod Fran B., če se sme tudi slovenski učitelj zopet enkrat pošteno najesti! No, ampak tu prihaja poza in fraza »demokrata« Bja naravnost smešna in otročja! Habeat sibi!

In ravno take so njegove grožnje, izrečene na treh mestih njegove filipike! Prvič: Račun o hiševanju — sodba in obsodba! Drugič: Tudi o Učit. tiskarni, Učit. konviku, Narodni šoli itd. bo še govor in »vsak bo še prejel, kar je zaslužil«. In tretjič: Glede servilizma in pehanja za priznanji — »ob svojem času odgovora ne ostanemo dolžni!« Tako je prav: ob svojem času in na pristojnem mestu! Ali smo kradi, ali zapravljali denar? Ali smo denuncirali in ovajali? Ali smo se kako drugače pregrešili? Le podla duša more tako namigavati, češ, kjer so sami osli in ignoranti, tam je tudi lahko kak lump in defraudant v mes!

Zato pa počakajmo, da si pogledamo iz oči v oči, ker na to levalceni m. poguma, da bi prišel z imeni na dan, kakor je bil pozvan!

Glede servilizma in pehanja za odlikovanji pa lahko sami kaj več pozitivnega povemo! Res je: Dobili smo odlikovanja. In sicer: hišne preiskave, policijsko nadzorstvo, oblastveno ustavljeno delovanje, disciplinarne preiskave, kazensko tiranje v vojaško službo, uradne denunciacije, službena premeščanja, materialne škode, uničena rodovinska sreča, duševne muke in preiskovalni zapori! To so bila naša odlikovanja, ki se z njimi še častivredni gospod Fran B. ne more ponasati! Še vislice, kaj ne?!

Pretrpeli smo vse, kar nam je težkega in hudega nalagal ta strašni čas, to-

da ostali smo zvesti v delu in kolegialnosti, služec v najtežjih in najhujših razmerah, ki si jih moremo misliti, naši skupnosti in bodočnosti naroda!

»Domače ognjišče« je res ustavila naša tiskarna, ki ga je izdajala in zalagala. Zakaj, to ve ona. A »Domače ognjišče« zopet pride, toda Franu Bju ga ne bo več treba »vleči in blata«. In tako pride še marsikaj drugega! Tudi spoznanje pride, da so vse naše ustanove socialne narave, dvigane in pospeševane od demokratskega duha, kar bi bilo nemogoče, če bi mi sami ne bili prepojeni s takim duhom. Če se to spoznanje dotakne tudi Franu Bja in uredništva »Napreja«, ne moremo vedeti. A stan, šola in narod, ki smo zanje in zaradi njih, naj sodijo naše delo po resnici in pravici! Odslej naprej nečemo drugačnih priznanj in drugega plačila, kakor niti ne mislimo, da je delo slovenske demokracije pobijanje slovenskega naprednega učiteljstva in njegove organizacije. Sicer pa bodo tiste, ki se jim vsiljujejo v svrhu doseganja svojih prepotentnih in nečastnih namenov, sami spoznali in po tem uravnali svoje postopanje! Pa to je njihova zadeva!

V stvari sami je objavil »Napreja« v svoji 87. števi z dne 25. oktobra t. l. dva popravka od poklicanih in po gospodu Franu Bju neosnovano napadenih strani. Obenem razsvetljuje oba popravka »resnicoljubnost« člankarja samega in njegovega informatorja.

Prvi popravek se glasi:

Opiraje se na § 19. tisk. zak., zahtevamo, da priobčite v prih. števi lista »Napreja« na istem mestu in z istimi črkami glede trditve o Učiteljski tiskarni v Ljubljani, r. z. z. o. z., v članku »Učiteljstvo in vojna« III., ki je bil priobčen v »Napreju« dne 11. oktobra 1917, št. 75, sledeči popravek: 1. Ni res, da bi bili izročili »Učiteljsko tiskarno«, r. z. z. o. z., najkompromitiranejšim liberalcem, t. zv. mladim, res pa je, da ima »Učiteljsko tiskarno« v Ljubljani prekosle v svoji lasti in gospodarji v njej edino le nepredno učiteljstvo, in se to stanje po sedaj veljavnih izpremenjenih pravilih nikdar izpremeniti ne more. 2. Ni res, da bi naredili zahrbiti atentat na tovariše-zadružnike, ki trpe in umirajo v streških jarkih, ter da niso mogli preprečiti tega usodepolnega koraka, res pa je, da je bil občni zbor po veljavnih pravilih pravilno sklican, se je pravilno vršil in je smel zadružnike, ki se niso osebno udeležili občnega zbora, zastopati drug zadružnik na podlagi zakonito izdelanega pismenega pooblastila. — Upravni svet »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani.

K temu popravku dostavljamo, da je od 59 zadružnikov samo 6 vojakov, med temi tudi »Naprejev« člankar, ki pa je bil na občnem zboru zastopan s pooblastilom. Ta »atentat« na svojo tiskarno smo napravili samo zategadelj, da damo temu svojemu gospodarskemu zavodu za vsak slučaj razširjen temelj in potemtakem možnost lepšega in hitrejšega razvoja v bodočnosti. Vodili so zadružnike pri tem delu zgolj gospodarski oziroma brez vsakega pogleda na to ali ono politično stran in stranko, kar je bilo na občnem zboru izrečeno povedano in temeljito pojasnjeno. S to pametno gospodarsko preuredbo so se strinjali tudi zadružniki, ki imajo v vodstvu in upravi gospodarskih podjetij bogate izkušnje, ki so torej sodili in sklepali po pameti, ne pa po trmi in strasti. Prepričani smo, da bi se izmed 6 zadružnikov-vojakov, ako bi bili na občnem zboru, vsaj 5 izrekli za tako izpremembo pravil, saj se je celo eden od obeh opozicionalcev udeleževal podrobne razprave ter se je tako sam udeležil občnega »atentata«.

Drugi popravek pa se glasi:

Opiraje se na § 19. tisk. zak. zahtevamo, da priobčite v prihodnji števi lista »Napreja« na istem mestu in z istimi črkami glede trditve o neki skupščini »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva« v članku »Učiteljstvo in vojna« III., ki je bil priobčen v »Napreju« dne 11. oktobra 1917, št. 75, sledeči popravek:

Ni res, da bi bila še pod sedanjim vodstvom poslala skupščina »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva« pozdravni telegram na shod praških svobodomislecev, res pa je, da nobena skupščina »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva« ni poslala nikdar ne pod sedanjim ne pod prejšnjim vodstvom pozdravnega telegrama na shod praških svobodomislecev.

Ni res, da bi bila »Zaveza avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva« kdaj proglasila list »Dan« za svoje glasilo in vpregla vanj učiteljsko organizacijo, res pa je, da Zaveza ni imela z listom »Dan« nikakršnega stika, kar je vodstvo Zaveze

v javnih svojih razglasih često poudarjalo. —

Ni res, da je »Zaveza avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva« hotela iz ideje za skupno delo ustvariti pozo in frazo, in ker so to druge organizacije instinktivno čutile, se je ideja ponesrečila v naše veliko veselje, res pa je, da Zaveza ni mogla sedaj uresničiti lepe ideje, ker je večina k skupnemu delu povabljenih organizacij odrekla svoje sodelovanje z razlogom, da ni čas sedaj primeren za to, kar je Zaveza z velikim obžalovanjem vzela na znanje. Ni res, da bi Zaveza ne bila imela pojma o ideji za skupno delo in ne vedela, zakaj gre; res pa je, da je prav dobro vedela, zakaj gre, ker ima vodstvo Zaveze sestavljen vzpored in natančen načrt za tako delo. — Vodstvo Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva. — Predsednik: L. Jelenc, s. r. Tajnik: Vilibald Rus, s. r.

K tema dvema popravkoma, ki sta skozinsko stvarna, dostavlja uredništvo »Napreja« te-le drzne besede:

Z »Ni res« se »popravi« lahko tudi dejstvo, da se suče zemlja okolo solca in zato bo vsak lahko preцениl vrednost tega popravljanja, ki izvira iz zlobe in iz sovraštva do socialne demokracije. Kajti s temi popravki ni stvarno ovržena niti ena trditev iz članka »Učiteljstvo in vojna«. Gospodje od »Zaveze« nastopijo lahko proti nam tudi še drugo pot, če se jim zdi, da nimajo še dovolj zadoščanja s temi »popravki«.

In sedaj premislite to logiko: Učiteljska tiskarna in Zaveza ugotavljata dejstva in pribijata neresnične trditve, torej le branita svojo čast in svoj ugled, kar sta bila dolžna storiti z ozirom na določbe svojih pravil in z ozirom na interese svojih članov, in sedaj prihaja »Naprejevo« uredništvo pa pravi, da izvira to popravljanje iz zlobe in iz sovraštva do — socialne demokracije! Ta trditev je smešna in neumna. Škodujejo pač ugledu in resnobi socialne demokracije njeni lastni ljudje, ako se bojujejo z lažjo in zavijani proti naprednemu slovenskemu učiteljstvu! Ako nimajo ti ljudje poguma, da bi priznali zmoto, popravili krivico in vsaj mir dali našemu poštenemu in resnemu delovanju, naj vsaj ne skrunijo naše časti in našega dobrega imena! Druge poti ne kaže nastopati proti ljudem odurne domišljavosti in zakrknjenega naltolcevanja, nego da gremo mimo in preko njih na dnevni red!

V ostalem veljajo od prve do zadnje besede vsa naša izvajanja, objavljena dne 7. septembra t. l. v našem listu! Tako tudi besede, povedane na ime vsakemu, ki govori ali piše neresnico na naš naslov: Laž sama ga zaduši!

Vojna.

VIKTOR SOSIČ.

Dne 24. oktobra t. l. je umrl v Trstu tovariš Viktor Sosič, mesni učitelj na Opčinah in tamkajšnji rojak. V vojni službi je bil 18 mesecev ter se je vrnil v svoj ljubljani domači kraj in na mesto svojega uspešnega učiteljskega delovanja že ves bolan. A tukaj je zadela blagega in splošno priljubljenega pokojnika trda usoda nesrečnih Opencev, zakaj tudi on — kakor tudi je bil bolan — je moral bežati pred sovražnimi granatami iz rojstvene vasi in iz kraja, kjer je navdušeno izvrševal svoj izvišeni poklic. Sedaj je šel za svojim bratom dr. Andrejem Sosičem, ki je padel junaške smrti na srbskem bojišču. Legel je v grob v cvetju življenja, star komaj 26 let. Pokojni tovariš Sosič je bil plemenita duša, zvest kolega, ljubezniv družabnik, izvrsten učitelj in navdušen pevec. Tisočero upov se je obletalo okrog njegovega življenja — sedaj so vsi uničeni! Strašna je žetev smrti v naših vrstah! Po njem žaluje žetev vsi, ki so ga poznali. Ostavil je vdovo Justino iz ugledne rodovine Vremčeve ter otročiča Viktorja in Davinko. Naše iskreno sožalje vsem!

Bodi dragemu tovarišu ohranjen v naših žalostnih dušah ne minljiv spomin!

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Denarni uspeh dneva žepnih robcev na slovenskih šolah v Trstu: Ljudska in meščanska šola CMD, pri Sv. Jakobu 763 K 35 v.; dekliška šola pri Sv. Jakobu 153 K 36 v.; ljudska šola na Acquedottu 209 K 60 v.; druge slovenske mestne ljudske šole 157 K 78 v.; Emil Pakiž, voditelj

mešne ljudske šole v Sv. Križu, 5 K; Ferdinand Juvanec, šolski voditelj v Postojni, 20 K 6 v.; Janez Robič, šolski ravnatelj in Fran Zacherl, učitelj v Ljutomeru, sta prispevala mesečno za »Rdeči križ« od 1. januarja do 1. novembra 1917 vsak po 5 K, skupaj 110 K; enake prispevke, ki so pa bili v našem listu že izkazani, sta plačevala tudi že v letih 1914, 1915, 1916; skupaj 1419 K 15 vln.

Danes izkazanih 1.419:15 K
V zadnji številki izkazanih 283.470:96 K
Skupaj . . . 284.890:11 K

Srednje šole.

Konzistorialni svetnik profesor dr. Franc Perne, 10 K; ravnatelj Ivan Gorup, 20 K; skupaj 30 K.

Danes izkazanih 30:— K
V zadnji številki izkazanih 66.394:48 K
Skupaj . . . 66.424:48 K

Denarni uspehi dela slovenskega učiteljstva v dobi vojne do danes.

Glasi izkazov v »Učit. Tovaršu«:

Za »Rdeči križ« itd. 284.890:11 K
III. vojno posojilo 278.848:69 K
IV. vojno posojilo 2.761.438:— K
V. vojno posojilo 10.298.807:— K
VI. vojno posojilo 346.450:— K
Srednje šole 66.424:48 K
Končna vsota . . . 14.036.858:28 K

Poziv!

Ljubljena slovenskega naroda, Dr. Janeza Ev. Kreka, nam je vzela nemila smrt; njegovih idej pa ne vzame nobena smrt, ne zatara nobena sovražna sila. Po čemer so hrepeneli že v davnih časih najplemenitejši rodoljubi, kar so pripravljali najbistrejši duhovi, kar je nezavedno tlelo v vseh slovenskih srcih, to je vzplamtelo zadnje dni v mogočen kres, ki je ožaril ves slovanski jug, kres zažgan od ognjevite Krekove besede, ki je vtlesila v silnem duhu spočeto idejo svobodne jugoslovanske države pod habsburškim žezlom. Ta ideja živi in gori v vseh slovenskih srcih, kar jih ni še okužil hlapčevski duh, kar jih ni še pohujšala sebična zavist.

Po načelih krščanske vere, da so ljudje vsi bratje, vsi enakopravni, da je služnost Bogu in poštenim ljudem zoprna, je zahteval veliki rajnik tudi za svoje rojake svobodo in enakopravnost. Kaj čuda, da je ta tako pravična, tako krščanska, tako človeška zahteva hipoma prešinila vsa slovenska srca, na mah zedinila in združila vse slovenske stranke! Misli in želje vseh Slovencev je izrekla Krekova beseda, in Krek je postal vseh Slovencev klicar in zaščitnik in vodja.

Vse svoje velike dušne in telesne moči je posvetil ta veliki mož ljubljeni domovini; zanjo je naposled dal svoje življenje. In Slovenci so to spoznali; dokaz je bridka žalost po vseh krajih, koder biva slovenski rod, dokaz veličastni pogreb. Spomin Krekov bo živel v slovenskih srcih vekomaj. To pa ni zadosti. Veliki rajnik je ljubil svoje rojake ne samo v srcu; delal in trpel je zanje vse žive dni. Bolj kot njegovemu spominu je treba Krekovega spomenika Slovincem, da vsaj nekoliko izkažejo v dejanju svojo hvaležnost, da poplačajo nekoliko svojega dolga svojemu dobrotniku. Treba je spomenika v dokaz, da znajo Slovenci častiti svoje velike može, da bodo vedeli pozni rodovi, komu so hivalo dolžni za svojo rešitev, da bo imela mladina pred očmi zgled, kako se pridobiva vsega naroda hvaležnost in ljubezen.

Podpisani odbor si je postavil nalogo poskrbeti, da se dvigne v beli Ljubljani dostojen spomenik dr. Kreku, in z zaupno prošnjo se obrača do vseh Slovencev in tudi do drugih Slovanov, ki so poznali, ki so čislali in ljubili rajnika, da prispevajo po svojih močeh v dosego blagega namena, da se počasti spomin velikega moža.

V Ljubljani, 20. oktobra 1917.

Odbor za Krekov spomenik:

Dr. A. Korošec, načelnik »Jugoslovanskega kluba«, častni predsednik. — Dr. Fr. Detela, vladni svetnik, predsednik. — Dr. Ivan Tavčar, župan ljubljanski, podpredsednik. — Dr. Fr. Jež, tajnik. — Ignacij Zaplotnik, blagajnik. — Anton Kristan, Bogumil Remec, Oton Župančič, Richard Jakopič, Mihael Moškerc, odborniki.

Iz krogov vpokojenega učiteljstva goriško-gradiščanskega.

„Stanu svojega se spomni, trpi brez mira!“ —
Prešeren.

Najprej se slav. uredništvu »Učiteljskega Tov.« lepo zahvaljujem, da je blagovolilo sprejeti v svoje predale spis glede draginjske doklade vpokojenega učiteljstva Goriško-Gradiščanskega!

Zdi se, da je spis napravil dober vtisk na merodajnih krogih, zakaj po dolgem prosjačju in moledovanju smo dosegli malo zrnca v podobi majhne draginjske doklade, veljavne za leto 1917. — C. kr. deželni šolski svet v Trstu sedaj v Opatiji je z odlokom z dne 17. septembra 1917, številka 230/42—16, blagovolil nakazati vpokojenemu učiteljstvu 10% draginjsko doklado od sedanje svoje pokojnine. Ta nakaznica ima prvotno moč in vpokojenci dobe to doklado od 1. januarja 1917, po odbitku zakonitih odpadkov in kolkovin.

Za to draginjsko doklado, četudi je za sedanje hude čase jako majhna, smo hvaležni, uvaževaje znani nauk: da bodi za vsak malenkostni dar — hvaležen; vendar se usojamo izpregovoriti glede tega nekaj besed.

Označena draginjska doklada je najmanjša od vseh, kar jih poznamo. Na Kranjskem je najmanjša mesečna draginjska doklada 50 K, 600 K na leto. Tako doklado dobe tudi mlade, komaj nekaj let službujoče učiteljice. Učitelji, posebno oni, ki so poročeni in imajo otroke, dobe še več. — Na Primorskem dobiva učiteljstvo tudi malenkostne draginjske doklade. Na Tolminskem dobiva vsak učitelj vsako četrtletje 180 K, to je 60 K mesečno. — V Gorškem okraju so draginjske doklade razmeroma najmanjše in baš tako je v Sežanskem okraju, kjer pride menda 120 do 140 K na leto na učitelja. — Najboljše draginjske doklade dobiva učiteljstvo na tržaškem ozemlju, to je ono učiteljstvo, ki spada pod tržaški magistrat. Kakor je znano, je tam učiteljstvo najboljše plačano, odmerjene so mu pa tudi najvišje draginjske doklade. — Ako smo prav poučeni, so draginjske doklade na Tržaškem sledeče: najnižja draginjska doklada je 120 K, najvišja 1344 K, vmesni postavki so: 180, 240, 300, 456, 720, 852, 864, 900, 1020, 1152 in 1200 K. To je že nekaj več napram našim dokladam na Gorškem.

Kakor sem že zgoraj omenil, smo mi vpokojeni učitelji hvaležni za sicer jako malenkostno nam naklonjeno draginjsko doklado in smo jo radevolje sprejeli. — Vse drugače pa se je pokazalo dalmatinsko učiteljstvo. — To učiteljstvo je odklonilo 10% draginjsko doklado. Temu se ne smemo čuditi, zakaj dalmatinsko učiteljstvo je menda najslabše plačano učiteljstvo v naši Avstriji. Temeljne plače so tako nizke, da znaša draginjska doklada od 80 do 300 K na leto. To je nekoliko manj, nego znaša draginjska doklada našega vpokojenega učiteljstva. Poleg tega je dalmatinski deželni odbor določil, da učiteljice, ki so poročene z učitelji, ne dobe te doklade. Zaradi tega je učiteljstvo **sglasno odklonilo 10% draginjsko doklado** in jo zahteva v višji izmeri. Želimo in smo prepričani, da jo tudi doseže. — Goriško-Gradiščansko vpokojeno učiteljstvo sprejme podeljeno doklado, nadejaje se, da se mu bo »vprihodnje zvišala in zenačila z ono naših tovarišev na tržaškem ozemlju. — Ta naša zahteva je popolnoma upravičena in podprta s tako tehtnimi razlogi, da jih ne more nihče spodbiti. Znano je, da je vpokojeno učiteljstvo najpotrebnejše. Večina tega učiteljstva je bila vpokojena še po določilih starega pokojninskega zakona. Ono ne dobiva odškodnine za stanbvanje, ima manjše petletine in manjše opravilne doklade, ki se štejejo v pokojnino. Prav posebno so pa uvaževanja vredne družinske razmere vpokojenega Goriško-Gradiščanskega učiteljstva. Večina tega učiteljstva ima majhne otroke, ki jih mora šolati v mestu, a starši se potikajo kot begunci po občinah na Kranjskem, Štajerskem in drugod. Da to mnogo stane v sedanjih pregrešno dragih časih, je znano vsakomur. — Ako primerjamo pokojnino c. kr. uradnikov s svojimi pokojninami, vidimo velikansko razliko. Oni imajo mnogo večjo pokojnino in na podlagi te večje draginjske doklade, nego mi. Isto velja za c. kr. vpokojene učitelje, ki jim pa nameravajo sedaj že zvišati dohodke, kar jim iz srca privoščimo.

Ako naši krušni očetje vse to dobro premislijo, morajo izprevideti, da je naš gmotni položaj silno žalosten. Kot begunci se potikamo kakor cigani od kraja v

kraj; povsod nas grdo gledajo, ko z denarnico v roki prosimo za živila, pa ničesar ne dobimo. Naše trpljenje in muke pozna do dobra le oni, ki sam izkuša begunsko življenje. Skoro povsod, kjer se nahajajo naši begunci, in to naj bo na Kranjskem ali Štajerskem, so aprovizacije jako nezadostne in pomanjkljive. Ni živil in jih ni! Karte dobimo za moko, sladkor in drugo, a ko gremo po blago, nas odpravijo, češ, da ga ni. — Učitelju je v takem toge polnem življenju branje edino razvedrilo, posebno sedaj v dolgih zimskih večerih, pa kako naj bere in piše, ker ni razsvetljave, ni petroleja. Tu in tam se dobe majhne svečice, ki so zelo drage, prižgane pa brlé enako »mrtvaški luči«. Pri tej »razsvetljavi« naj učiteljstvo nateguje svoje oči, da oslepi. — Aprovizacija nam nereditno daje četrtilitra petroleja za en mesec. Kaj hočemo s to količino? Saj ne zadostuje niti za en večer!

Navajal bi še dolgo vrsto pomanjkljivosti naših aprovizacij. Omenim anj le še dva, ki jih ni dobiti za gorostasne cene. — Naj zadostuje to za danes. Iz navedenega naj se uveri naš deželni odbor, da ne moremo izhajati s tem, kar imamo, ker je draginja večja od dneva do dneva, dohodki pa so vedno isti.

Apelujemo tedaj na dobra srca svojih kruhadajalcev ter kličemo z našim pesnikom Meškom:

»Usliši glas moj, k tebi kliče
iz brezdná trpljenja, morečih nadlog,
pomagaj, pomagaj, usmiljen Bog!«
T—e.

Načrt preustrojitve našega šolstva.

III.

Nadaljnji odgovori na vprašanja v številki 20. »Učit. Tov.«

A. 1. Po mojem imenju naj obsega načrt preustrojitve našega šolstva na vsak način tudi splošno ljudsko izobrazbo.

2. Dobro bi bilo, da bi obsegal vse šolske kategorije; bojim se samo, da odziv na to ne bo dovoljen.

3. Glede tipa sem imenja, da odloči tok časa načelo »enotne narodne šole«.

Ljud. Černej.

B. 1. Naš načrt je načrt splošne ljudske izobrazbe (splošne narodne vzgoje); torej mora obsegati vse, kar je potrebno, da dosežemo v masi ljudstva tisti smoter, ki je očrtan v »Popotopni vzgoji« v lanskem »Popotniku«.

2. Obsega naj le ljudsko šolstvo in učiteljsko izobrazbo. Vse ostalo (srednje šolstvo, visoke šole) so le nastavek, ki ga, žal, niti še nimamo, ter ga tudi ne moremo preustrojiti. Sploh se mi zdi, da ne smemo zasnovati dela preveč na široko. Položimo najprej temelj! Ljudska izobrazba in višja korakata nekaj časa skupno, tako nekako do 16. leta (morda še delj, če vzamemo več let nadaljevalne šole), potem se ločita: prva k delu, ta k temeljitejšim naukom. Iz tega je jasno, da prva ni morda samo priprava na drugo, druga pa ni samo višek prve: dve veji na istem drevesu, toda prva neizmerno močnejša in pomembnejša — zakaj kaj je izobraženost brez zaslombe v razumnem ljudstvu? — Zdi se mi, da ni primerno, kombinirati (pravzaprav: istodobno izvrševati) naše delo z delom profesorjev, katerih torišče je srednje in višje šolstvo; v teh zadevah nimamo nobene ingerence. Drugo za drugim!

3. Sedanji tip ljudskega šolstva 5(6)-letni ljudski in 4letni meščanski, ali 8letni ljudski z obvezno nadaljevalno šolo) se mi zdi najbolj primeren. Enotne šole (posebno še 6letne) imamo še dosedaj preveč; druge skoro nismo poznali. Računati pa moramo z dosegljivim!

4. odpade. Iv. Bankarč.

C. 1. Načrt preustrojitve šolstva naj se nanaša le na šolski ustroj. O načrtu splošne ljudske izobrazbe ne more biti govora že zaradi množice činiteljev, ki bodo vedno zavestno vplivali na izobrazbo s svojimi potrebami in interesi.

2. Načrt bi moral obsegati vse šolstvo, torej tudi srednje in najvišje. To še posebno zaradi dejstva, da mnenja glede ljudskega šolstva nikakor ne gredo tako daleč narazen kakor glede srednjega in visokega. Za enotno ljudsko šolo bi bilo treba ustvariti enotno srednjo šolo kakor tudi univerzo, ki bi morala predvsem izgubiti svoj shofastični in nemški značaj, ter bi se približala zapadnemu ustroju francoske in angleške (severno - ameriške) srednje in visoke šole. Opozorjam, da gledam tukaj na stvar s stališča jugoslovanskega ozemlja v Avstroogrski, torej s konkretnega, praktičnega stališča, kar ima seveda tudi dalekosežnih posledic za vso ljudsko šolo. Sicer mi vzdrževalec ni maril, vendar ne smemo pozabiti, da je nemško (menim: bistvo) šolstvo veliko preveč formalno in razredno in posebno zaradi slednjega v svojih civilizatornih posledicah mnogokdaj tudi silno škodljivo, ker ni zrastle organsko iz kulturnih in gospodarskih tal, temveč se je nepraktično razvilo iz tradicije in kast. — Na vsak način bi morali sodelovati pri preustroju šolstva tudi slovenski (jugoslovanski) profesorji, saj so med njimi možje, ki so sami bili na zapadu. — S stanovskega stališča pa stavim največjo važnost na široko, iz socioloških vidikov razvito izobrazbo učiteljstva, katerega dotedanje učiteljske je kardinalni vzrok našega kruhorstva in vseh naših vzgojnih in učnih neuspehov.

3. + 4. Glede osnovne šole sem mnenja, da bi trajala od 8.—14. leta. Mislim, da se v tej dobi predela ista snov, ki bi bila sicer določena za vseh osem let. Obvezna bi pa morala biti — kakor zahtevajo individualne in krajevne razmere — dveletna strokovna, oziroma štiriletna meščanska šola. Te so večinoma modernega duha, izvzemši kmetijsko (tečajni), ki je kot obligatna šola šele v razvoju. — Pripominjam, da je stavljena naloga velika in v marsičem odvisna od političnega izčiščenja — vsestranskega!

J. Pahor.

Srednješolske vesti.

Ivana Zdešarja je imenoval c. kr. deželni šolski svet za Kranjsko za učitelja petja na c. kr. državni višji realki v Ljubljani.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

V razglasu o sklicanju Zavezine delegacije na zborovanje, ki se vrši dne 27. decembra t. l. smo opozarjali okrajna učiteljska društva, da je večina izmed njih že izvolila svoje delegate za XXVI. glavno skupščino, ki bi se bila morala vršiti v dneh 6. do 8. septembra 1914 v Pulju. Ker so pa po Zavezinih pravih mandatih delegatov veljavni do izvolitve novih delegatov, imajo v letu 1914 izvršene volitve polno moč tudi za delegacijsko zborovanje letos o božiču, in dotična društva naj izvrše samo event. **dopolnilne volitve**, če je kak delegat umrl ali se letos iz kateregakoli vzroka ne more udeležiti Zavezine delegacijske seje; društva pa, ki v letu 1914 niso bila izvolila delegatov, naj to store sedaj in imena delegatov prijavijo čimprej Zavezinemu vodstvu.

Da ne bo kake zmešnjave, objavljamo imenik delegatov, ki so bili izvoljeni leta 1914.

I. Belokranjsko učiteljsko društvo.

1. Valentin Burnik, nadučitelj v Metliki.
2. Fran Šetina, nadučitelj v Črnomlju. † Namestnika:
 1. Leopold Morela, učitelj v Metliki.
 2. Marija Zakrajšek, učiteljica v Metliki.

II. Kamniško učiteljsko društvo.

3. Tomo Petrovec, nadučitelj v Jaršah.
4. Ivan Schmeidek, učitelj na Krtini. Namestnik:
 3. Anton Gernek, nadučitelj v Krašnji.

III. Gornjegrajsko učiteljsko društvo.

5. Ivan Kelc, nadučitelj v Novi Štifti.
6. Josip Korban, učitelj v Gornjem gradu.
7. Martin Sotlar, učitelj na Ljubnem.
8. Frančiška Sotlar-Horvat, učiteljica na Ljubnem. Namestnik:
 4. Jože Trčak, nadučitelj pri Ksaveriju.

IV. Ljutomersko učiteljsko društvo.

9. Ivan Tomažič, nadučitelj na Stari cesti.
10. Fran Cvetko, nadučitelj v Vučji vasi.
11. Karel Maurič, učitelj pri Sv. Križu.
12. Franja Jandl, učiteljica pri Mali Nedelji. Namestnici:
 5. in 6. Olga in Cinka Cvalte.

V. Učiteljsko društvo za Trst in okolico.

13. Anton Šeme, c. kr. učitelj v Trstu.
14. Rafael Kosovel, mestni učitelj v Trstu.
15. Marija Čok, mestna učiteljica v Trstu. Namestnika:
 7. Karel Gruntar, mestni učitelj v Bazovici.
 8. Amalija Čok, mestna učiteljica v Trstu.